

УДК 656.34:658

Максим Демченко, к. е. н.

(головний економіст – начальник управління економіки та праці

КП «Київський метрополітен»)

Наталія Садловська

(студентка II курсу спеціальності «Економічна кібернетика» НТУУ

«Київський політехнічний інститут»)

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ МЕТРОПОЛІТЕНУ В ТАРИФНИХ ЦІЛЯХ

Розглянуто підходи до формування інвестиційної програми метрополітену, удосконалення окремих положень ціноутворення на послуги з перевезення пасажирів міським електричним транспортом – метрополітеном – з урахуванням сучасних вимог до економічного обґрунтування відповідних тарифів.

Обґрунтування величини прибутку пов'язане з необхідністю затвердження планового обсягу капітальних інвестицій. Джерелом цих інвестицій є, в першу чергу, амортизаційні відрахування та прибуток після оподаткування. Важливо визначити у відповідних нормативно-правових актах порядок розробки, затвердження та виконання програм технічного розвитку метрополітену.

Потрібно передбачити можливі напрями дії суб'єктів господарювання при виникненні виробничих ситуацій, пов'язаних з виконанням плану капітальних інвестицій, який є підставою для обґрунтування тарифів.

Ключові слова: тарифи, інвестиційна програма, перевезення пасажирів, метрополітен.

Максим Демченко, к. э. н.

(главный экономист – начальник управления экономики и труда КП «Киевский метрополитен»)

Наталья Садловская

(студентка II курса специальности «Экономическая кибернетика»

НТУУ «Киевский политехнический институт»)

ФОРМИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРОГРАММЫ МЕТРОПОЛИТЕНА В ТАРИФНЫХ ЦЕЛЯХ

Рассмотрены подходы к формированию инвестиционной программы метрополитена, усовершенствованию отдельных положений ценообразования на

© Демченко М. А., Садловська Н. О., 2014

услуги по перевозке пассажиров городским электрическим транспортом – метрополитеном – с учётом современных требований к экономическому обоснованию соответствующих тарифов.

Обоснование величины прибыли связано с необходимостью утверждения планового объёма капитальных инвестиций. Источником этих инвестиций являются, в первую очередь, амортизационные отчисления и прибыль после налогообложения. Важно определить в соответствующих нормативно-правовых актах порядок разработки, утверждения и выполнения программ технического развития метрополитена.

Необходимо предусмотреть возможные направления действий субъектов хозяйствования при возникновении производственных ситуаций, связанных с исполнением плана капитальных инвестиций, который является основой для обоснования тарифа.

Ключевые слова: тарифы, инвестиционная программа, перевозка пассажиров, метрополитен.

Maksym Demchenko, Ph.D.

(chief economist – head of the department of economy and labour of the municipal enterprise «Kyiv subway»)

Natalia Sadlovska

(student of II year of specialty «Economic cybernetics» of NTUU «Kyiv polytechnic institute»)

FORMING OF SUBWAY INVESTMENT PROGRAM IN TARIFF AIMS

The approaches to the formation of the subway, investment program, the improvement of certain provisions of pricing for passenger transportation services by urban electric transport – subway – on taking into account the current requirements for economic justification of all components of the relevant tariffs are considered.

Existing approaches to pricing for passenger transportation services by subway quite clearly define the method of calculating the cost of transportation per passenger, do not provide any way to justify the planned profit and do not allow providing the flexibility in the pricing and establishing the costs of different types of vehicles of fare payment.

Justification of the profits is related to the necessity to approve the planned amount of capital investments. The sources of these investments are primarily depreciation and profit after tax.

It is important to determine at the relevant legal acts the rules of development, approval and implementation of programs for underground technical development.

It is necessary to provide possible directions of business entities actions in case of occurring the situations at work, related to execution of capital investments plan, that is basis for the justification of tariff.

The decision on approval of the Program for technical development or changes to it shall be taken by the local government executive based on the proposals of the undertaking concerned.

Investments must be determined on the basis of fixed assets technical condition and other assets of enterprises, economic feasibility of the appropriate measures implementation, as well as the impact of these measures on tariffs.

Planning the funding of the Program for technological development its sections should be carried out taking into account the need for reliable and safe handling the subway passenger services as well as improving the quality of service.

Changes to the Program for technological development should be considered by the executive body of local government to meet the requirements of existing regulations.

Local authorities or local governments if necessary may establish tickets durability, types and value of which are set independently on the basis of cost effective tariffs for one-time transportation per passenger, based on the characteristics of transport services.

As a result, own sources of capital investment funding of the Program for technical development of subway (depreciation and income) may be reduced by the amount of lost revenue from the passenger service with tickets for durables, followed by appropriate compensation through the budget.

Keywords: tariffs, investment program, passenger service, subway.

Постановка проблеми. Існуючі на сьогодні підходи до ціноутворення на послуги з перевезення пасажирів метрополітемом досить чітко визначають методику розрахунку собівартості перевезення одного пасажирів, але не містять способів обґрунтування планового прибутку, а також не дозволяють забезпечити гнучкість ціноутворення в частині встановлення вартості різних видів засобів оплати проїзду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання економіки міського електротранспорту – метрополітену – висвітлено в працях вітчизняних вчених: Приймук О.Р., Міренського І.Г., Лисюк І.О. та ін. Питання тарифоутворення в цілому на залізничному транспорті знайшли відображення в працях Макаренка М.В., Колесникової Н.М., Чорного В.В., Гудкової В.П. та ін. Проте дослідження окремо ціноутворення на послуги з перевезень пасажирів метрополітемом як вузькоспеціальної теми потребують більш ґрунтовних наукових праць та удосконалення методичних підходів.

Мета статті – визначити основні проблеми сучасних підходів до формування тарифів на перевезення пасажирів метрополітемом та напрями удосконалення методики обґрунтування планового прибутку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Чинний Порядок формування тарифів на послуги міського електричного транспорту (метрополітену) (далі – Порядок формування тарифів) затверджено наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 05.03.2007 № 191 [1]. Згідно з п. 3.13 Порядку формування тарифів [1] до розрахунку тарифів на послуги з перевезень пасажирів включається плановий прибуток, який спрямовується для здійснення капітальних інвестицій, технічне переоснащення підприємств та досягнення інших цілей відповідно до законодавства.

Відповідно до п. 3.14 Порядку формування тарифів [1] витрати на здійснення капітальних інвестицій включаються до тарифів на підставі економічно обґрунтованих розрахунків та затвердженої в установленому порядку програми технічного розвитку метрополітену з обсягами коштів і строками реалізації.

При цьому порядок затвердження програми технічного розвитку метрополітену на сьогодні нормативно не врегульований, на відміну від інших галузей економіки. Так, наприклад, в Україні діють Порядок формування інвестиційних програм газопостачальних, газорозподільних, газотранспортних та газозберезних підприємств [2], Порядок формування інвестиційних програм ліцензіатів з передачі та постачання електричної енергії [3], Порядок розроблення, погодження та затвердження інвестиційних програм суб'єктів господарювання у сфері тепlopостачання [4] тощо.

На сьогодні постала необхідність визначитись і з Порядком формування інвестиційних програм (програм технічного розвитку) метрополітенів України (далі – Порядок). Такий Порядок повинен визначати процедуру подання, формування, розгляду, схвалення та виконання Програми технічного розвитку метрополітену з метою визначення обґрунтованості запланованих капітальних інвестицій та/або витрат у структурі тарифів на перевезення пасажирів на принципах економічної доцільності, а також цільового використання коштів.

У цьому Порядку слід передбачити терміни в такому значенні:

базовий період – календарний рік, який передує плановому періоду;

звітний період – період дії Програми технічного розвитку метрополітену, за який підприємство звітує про виконання Програми технічного розвитку метрополітену (щоквартально з наростаючим підсумком та за підсумками року);

Програма технічного розвитку метрополітену (далі – Програма технічного розвитку) – комплекс заходів, затверджений в установленому порядку для підвищення рівня якості послуг та забезпечення ефективної роботи метрополітену, який передбачає здійснення капітальних інвестицій виробничого призначення з відповідними розрахунками та обґрунтуваннями, а також зазначенням джерел фінансування; Програма технічного розвитку метрополітену включається до плану капітальних інвестицій підприємства; планований період – період, протягом якого підприємство планує виконання Програми технічного розвитку (наступний після базового періоду календарний рік).

Рішення про затвердження Програми технічного розвитку або внесення змін до неї повинно прийматись виконавчим органом місцевого самоврядування на основі пропозицій відповідного підприємства.

Вимоги до Програми технічного розвитку мають бути такими:

з метою обґрунтування інвестиційної складової прибутку від перевезення пасажирів, що береться до розрахунку відповідних державних регульованих тарифів і спрямовується на капітальні інвестиції, до виконавчого органу місцевого самоврядування має подаватися Програма технічного розвитку за відповідною формою;

фінансування Програми технічного розвитку повинно здійснюватись за рахунок амортизаційних відрахувань, певної частини прибутку – інвестиційної складової та інших джерел фінансування;

затверджена виконавчим органом місцевого самоврядування Програма технічного розвитку повинна визначати плановий обсяг використання коштів на здійснення необхідних капітальних інвестицій з визначенням об'єктів та пооб'єктних обсягів інвестування, джерел фінансування інвестиційних заходів на плановий період;

при встановленні величини планового прибутку у структурі тарифів на перевезення пасажирів метрополітеном на плановий рік нижче економічно обґрунтованого рівня Програма технічного розвитку на плановий рік підлягає коригуванню;

Програма технічного розвитку повинна формуватись із зазначенням обсягів фінансування (з урахуванням ПДВ), джерел фінансування по кожному пункту;

числова інформація в інвестиційній програмі та звітах щодо її виконання повинна зазначатися з точністю до цілих чисел;

у Програмі технічного розвитку можуть бути передбачені кошти для розробки проектів на реалізацію робіт, що заплановані до виконання в майбутніх періодах;

обсяги інвестицій повинні визначатися, виходячи з технічного стану основних засобів та інших активів підприємств, економічної доцільності вжиття відповідних заходів, а також з урахуванням впливу цих заходів на рівень тарифів;

планування фінансування розділів Програми технічного розвитку має проводитися з урахуванням необхідності надійного та безпечного провадження діяльності з перевезення пасажирів метрополітеном, а також поліпшення якості надання послуг;

ціни закупівель, які застосовуються при формуванні Програми технічного розвитку, є орієнтовними. Остаточна ціна закупівель визначається на конкурентних засадах відповідно до вимог чинного законодавства про здійснення закупівель;

Програма технічного розвитку повинна містити техніко-економічне обґрунтування необхідності та доцільності вжиття заходів.

Порядок розгляду та схвалення Програми технічного розвитку може бути таким:

Програма технічного розвитку на планований період подається підприємствами для розгляду та затвердження виконавчому органу місцевого самоврядування одночасно з проектом фінансового плану;

Програма технічного розвитку розглядається на предмет її належного оформлення, наявності відповідного техніко-економічного обґрунтування окремих розділів, погодження та підготовки у встановленому порядку проекту розпорядження виконавчого органу місцевого самоврядування про затвердження Програми технічного розвитку на плановий рік;

у разі наявності зауважень та пропозицій до Програми технічного розвитку виконавчий орган місцевого самоврядування інформує відповідне підприємство;

після усунення зазначених невідповідностей Програма технічного розвитку подається до виконавчого органу місцевого самоврядування, який затверджує Програму технічного розвитку у разі відсутності зауважень;

у разі необхідності, виконавчий орган місцевого самоврядування приймає рішення про внесення змін до Програми технічного розвитку;

при виникненні потреби у внесенні змін до Програми технічного розвитку у зв'язку із зміною економічних та інших об'єктивних обставин, підприємство повинно мати право протягом планового періоду звернутися до виконавчого органу місцевого самоврядування з пропозицією щодо внесення змін до схваленої Програми технічного розвитку з наданням відповідного обґрунтування;

зміни до Програми технічного розвитку повинні розглядатися виконавчим органом місцевого самоврядування з урахуванням вимог чинних нормативних актів.

Виконання Програми технічного розвитку пов'язане з такими особливостями: підприємство зобов'язане виконувати Програму технічного розвитку в повному обсязі відповідно до запланованих обсягів робіт у кількісному вираженні та обсягів фінансування у вартісному вираженні, передбачених джерелами фінансування Програми технічного розвитку;

у разі фактичного збільшення надходження коштів відповідно до визначених джерел фінансування додатково отримані кошти направляються підприємством на капітальні інвестиції та/або повернення позикового капіталу, залученого для фінансування Програми технічного розвитку, шляхом унесення відповідних змін до Про-

грами технічного розвитку в частині збільшення джерел фінансування та доповнення запланованих заходів відповідно до вимог Порядку та інших чинних нормативних актів;

при неповному виконанні підприємством Програми технічного розвитку за звітний період у зв'язку з нестачею фінансування першочерговість здійснення фінансування заходів визначається підприємством з урахуванням економічних та інших об'єктивних обставин;

у межах Програми технічного розвитку проведення розрахунків для погашення кредиторської заборгованості або витрат, що були здійснені до періоду, на який розроблена така Програма технічного розвитку, дозволяється лише при неповному виконанні підприємством Програми технічного розвитку за звітний період у зв'язку з нестачею обсягів фінансування, передбачених Програмою технічного розвитку за звітний період;

профінансованими слід вважати роботи, передбачені відповідними розділами Програми технічного розвитку, щодо яких здійснено фактичну оплату коштами відповідно до договорів або які здійснено підприємством самостійно зі складанням відповідних актів;

виконаними вважаються закупівлі товарів (робіт, послуг), що передбачені відповідними розділами Програми технічного розвитку, у разі проведення повної оплати за закуплені товари (роботи, послуги) та складання відповідних актів про прийняття закуплених товарів (робіт, послуг) відповідно до законодавства;

при зміні вартості товарів (робіт, послуг), що передбачені відповідними розділами Програми технічного розвитку, підприємство може самостійно зробити перерозподіл фінансування між окремими позиціями в межах Програми технічного розвитку.

Виконаними вважаються роботи, передбачені відповідними розділами Програми технічного розвитку, зокрема, при:

виконанні в повному обсязі запланованих обсягів робіт у кількісному вираженні; проведенні фінансування в повному обсязі запланованих обсягів робіт у вартісному вираженні відповідно до договорів або які здійснено підприємством самостійно зі складанням відповідних актів;

прийнятті на баланс.

Об'єкти (заходи), які були профінансовані підприємством, але не передбачені схваленою Програмою технічного розвитку або передбачені схваленою Програмою технічного розвитку у меншій кількості, не враховуються як виконання Програми.

Звітну інформацію щодо виконання Програми технічного розвитку підприємство повинно надавати до виконавчого органу місцевого самоврядування разом із звітом про виконання фінансового плану у встановленому порядку.

Враховуючи викладене, треба внести деякі зміни і до Порядку формування тарифів на послуги міського електричного транспорту (метрополітену), затвердженого наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 05.03.2007 № 191 [1]. Зокрема, треба передбачити, що витрати на здійснення капітальних інвестицій включаються до тарифів на підставі економічно обґрунтованих розрахунків та затвердженої в установленому порядку місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування програми технічного розвитку метрополітену з обсягами коштів і строками реалізації, які визначаються самостійно місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування, величина яких є достатньою для забезпечення оновлення основних засобів метрополітену. У проце-

сі формування тарифу підприємство визначає джерела фінансування капітальних інвестицій за рахунок амортизації та планованого прибутку (чи його частки).

Визначення тарифів на послуги з перевезень пасажирів метрополітеном має передбачати таке: розрахунок калькуляції для визначення економічно обґрунтованого тарифу на разове перевезення одного пасажира здійснюється в розрахунку на рік. При цьому враховується загальна планова кількість перевезених пасажирів, включно з тими, які мають пільги на сплату за проїзд згідно із законодавством. Планова кількість пільгових пасажирів визначається на основі даних фактичного обліку.

Економічно обґрунтований тариф на разове перевезення одного пасажира (Т) повинен визначатися за формулою:

$$T = \frac{C+П}{V_{\text{заг}}}, \quad (1)$$

де С – повна собівартість перевезень усіх категорій пасажирів для відповідного підприємства, грн;

П – плановий прибуток від перевезень пасажирів, грн;

$V_{\text{заг}}$ – загальний обсяг перевезень пасажирів, прогнозований підприємством, пас.

Місцеві органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування у разі потреби можуть запроваджувати проїзні квитки тривалого користування, види та вартість яких встановлюються самостійно на основі економічно обґрунтованого тарифу на разове перевезення одного пасажира, виходячи з особливостей надання транспортних послуг. Внаслідок цього власні джерела фінансування капітальних інвестицій програми технічного розвитку метрополітену (амортизація та прибуток) можуть бути зменшені на суму недоотриманих доходів від перевезень пасажирів за проїзними квитками тривалого користування з подальшою відповідною компенсацією за рахунок бюджетних коштів.

Висновки та пропозиції. На сьогодні існує необхідність нормативно-правового врегулювання питань затвердження та виконання інвестиційних програм (програм технічного розвитку) метрополітенів з метою обґрунтування планового прибутку в тарифах на перевезення пасажирів.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Порядок* формування тарифів на послуги міського електричного транспорту (метрополітену), затверджений наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 05.03.2007 № 191 [електронний ресурс]. / Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0276-07>.
2. *Порядок* формування інвестиційних програм газопостачальних, газорозподільних, газотранспортних та газозберіжних підприємств, затверджений постановою Національної комісії регулювання електроенергетики України від 28.11.2011 № 2255 [електронний ресурс]. / Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1502-11>.
3. *Порядок* формування інвестиційних програм ліцензіатів з передачі та постачання електричної енергії, затверджений Постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики від 13.12.2012 № 1627 [електронний ресурс]. / Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0020-13>.
4. *Порядок* розроблення, погодження та затвердження інвестиційних програм суб'єктів господарювання у сфері тепlopостачання, затверджений наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 14.12.2012 № 630, постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг від 14.12.2012 № 381 [електронний ресурс]. / Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0097-13>.

REFERENCES

1. *Poriadok formuvannia taryfiv na posluhy mis'koho elektrychnoho transportu (metropolitenu), zatverdzheny nakazom ministerstva transportu ta zv'iazku Ukrainy vid 05.03.2007 № 191* [elektronnyi resurs]. Verkhovna Rada Ukrainy. [The order of formation of tariffs for public electric transport (metro), approved by the order of the Ministry of Transport and Communications of Ukraine on 05.03.2007 № 191] Ofitsiyni veb-sait. – rezhy m dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0276-07>.

2. *Poriadok formuvannia investytsiinykh program hazopostachal'nykh, hazorozpodil'nykh, hazotransportnykh ta hazozberigaiuchykh pidpriemstv, zatverdzheny postanovoiu natsional'noi komisii reguluvannia elektroenerhetyky Ukrainy vid 28.11.2011 № 2255* [elektronnyi resurs]. Verkhovna Rada Ukrainy. [The order of forming of investment programs for gas supply, gas distribution, gas transmission and gas-saving enterprises approved by the National Electricity Regulatory Commission of Ukraine on 28.11.2011 № 2255] Ofitsiyni veb-sait. – rezhy m dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1502-11>.

3. *Poriadok formuvannia investytsiinykh program litsenziativ z peredachi ta postachannia elektrychnoi enerhii, zatverdzheny postanovoiu natsional'noi komisii, scho zdiysnuie derzhavne reguluvannia u sferi enerhetyky vid 13.12.2012 № 1627* [elektronnyi resurs]. Verkhovna Rada Ukrainy. [The order of forming of investment programs for licensees of transmission and distribution of electricity approved by the National Electricity Regulatory Commission of Ukraine on 13.12.2012 № 1627] Ofitsiyni veb-sait. – rezhy m dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0020-13>.

4. *Poriadok rozroblennia, pohodzhennia ta zatverdzhennia investytsiinykh program sub'iektiv hospodaruvannia u sferi teplopostachannia, zatverdzheny nakazom ministerstva rehional'nogo rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunal'noho hospodarstva Ukrainy vid 14.12.2012 № 630, postanovoiu natsional'noi komisii, scho zdiysnuie derzhavne rehuluvannia u sferi komunal'nykh posluh vid 14.12.2012 № 381* [elektronnyi resurs]. Verkhovna Rada Ukrainy. [The order of development, coordination and approval of investment programs for economic entities in the field of heating, approved by the Ministry of Regional Development, Construction, Housing and Utilities of Ukraine on 14.12.2012 № 630, Resolution of the National Commission for State Regulation of utilities on 14.12.2012 № 381] Ofitsiyni veb-sait. – rezhy m dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0097-13>.